

Ajuntament de
Santa Coloma de Gramenet

Àrea d'Alcaldia
Gerència de Projectes d'Alcaldia
Gabinet d'Acció Territorial

93

PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ DEL PATRIMONI DE SANTA COLOMA DE GRAMENET

VOLUM I

MARÇ 2009

VOLUM I

Memòria

- Aprovació inicial.....	1
- Antecedents	2
- Context històric	3
- Àmbit del Pla	17
- Topografia	17
- Objectius del Pla	17
- Marc legal	17
- Planejament Vigent	17
- Criteris i objectius	18
- Metodologia	20
- Estructura del Pla	22
- Objecte de la protecció del Pla	22
- Normativa de protecció del Pla	26
- Estudi econòmic i financer	26
- Carta de colors	26
- Bibliografia	27

Fitxa informativa de cada un dels béns

 Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

Aprovació Inicial

El Pla Especial de Protecció del Patrimoni de Santa Coloma de Gramenet (PEPPSC) va ésser aprovat inicialment en la sessió del Ple de l'Ajuntament de 8 de maig de 2008. Aquest acord, tal i com marca la normativa vigent, va ser publicat a la Web de l'Ajuntament en data de 21 de juny de 2008.

Del conjunt d'al·legacions presentades durant el corresponent període, de l'informe emès per la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Barcelona, del debat de la Comissió del Patrimoni Arquitectònic, Cultural i Natural per a la Normalització Lingüística de Santa Coloma i de la revisió del document portada a terme pels tècnics redactors del Pla, se'n desprenen les següents modificacions respecte al document aprovat inicialment:

VOLUM I

1. S'incorporen al "Catàleg d'Edificis i Elements" la Casa del carrer Bonavista 1-5 (EC-26), la Casa del carrer Sant Isidre 4 (EC-35) i la Façana de Can Pedragosa (EC-54) que, al document aprovat inicialment, apareixen catalogats com a "Edificis i Elements de l'Inventari" amb les respectives claus EI-15, EI-22 (mantenint a l'Inventari la Casa del carrer Sant Isidre 2) i EI-29. Aquesta circumstància altera de forma substancial la codificació del llistat de béns protegits.
2. A la fitxa informativa EC-09, es fa constar que la Torre Balldovina és un Bé Cultural d'Interès Nacional declarat pel Ministeri de Cultura al decret 22.4.1949.

VOLUM II

1. S'afegeixen les fitxes normatives de la casa del carrer Bonavista 1-5 (EC-26), la Casa del Carrer Sant Isidre 4 (EC-35) i la Façana de Can Pedragosa (EC-54) que, a l'aprovació inicial, apareixen catalogats com a "Edificis i Elements de l'Inventari".
2. S'estableix una major protecció sobre certs elements de la Masia de Can Zam (EC-03) com el Cellar i l'estructura interior, així com sobre elements de l'entorn tals com els Portals, la Bassa i l'Era.

De forma més general, s'han perfeccionat els textos, imatges i plànols tant del Volum I Informatiu com del Volum II Normatiu que constitueixen el Pla, sense alterar els seus continguts. D'aquestes modificacions de segon ordre cal destacar que:

1. Es reordena el llistat del "Catàleg de Zones Arqueològiques" per tal d'agrupar les zones sistemàtiques i preventives, la qual cosa altera la seva codificació.
2. Al Capítol 9.B. de la memòria en el qual es fa referència al caràcter de les intervencions, es rectifica la definició de les intervencions "Optatives" i "Normatives" que al document aprovat inicialment apareixen intercanviades per error.
3. Al Capítol 9.C. de la memòria que fa referència a les formes d'actuació, s'afegeixen dues noves formes, el "desplaçament" o "relocalització", així com la "reconstrucció" o "reposició total" del bé protegit.

D'altra banda, s'ha incorporat al PEPPSC, la documentació gràfica disponible i complementària dels Edificis i Elements del Catàleg amb el títol "Annex I: Fons documental de Béns Catalogats", la documentació gràfica i fotogràfica dels Edificis i Elements descatalogats amb el títol "Annex II: Fons documental de Béns Descatalogats Inventariats", així com la documentació gràfica i fotogràfica disponible dels Edificis i Elements enderrocats de l'Inventari amb el títol "Annex III: Fons documental de Béns Enderrocats".

En definitiva, aquestes modificacions consisteixen en complements i millores de les determinacions aprovades inicialment i, es conclou per tant, que el document presentat per a l'aprovació provisional no conté modificacions substancials respecte de l'aprovat inicialment.

Antecedents

El Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic vigent a Santa Coloma de Gramenet, aprovat el text refós el 16 de juliol de 1987 per la Corporació Metropolitana de Barcelona, ha estat durant aquests 20 anys l'instrument regulador de les intervencions esdevingudes sobre els edificis i elements protegits des d'aquell moment en virtut del que disposa l'article 20 de les Normes Urbanístiques del Pla General Metropolità de 14 de juliol de 1976.

Pla aprovat amb l'objectiu de conservar, recuperar i revitalitzar el patrimoni arqueològic, històric, urbanístic i ambiental de la ciutat, per a la consecució de la pervivència de la memòria col·lectiva, dels aspectes de qualitat de vida que d'aquella se'n deriven i de la transmissió dels valors culturals que ens han arribat. L'eficàcia de la seva redacció i posterior aprovació ha quedat demostrada mitjançant una aplicació continuada que ha permès, amb algunes excepcions, conservar i millorar notablement aquest patrimoni.

En aquest sentit cal destacar una primera etapa en la que el Pla va actuar com a eina de contenció i conscienciació general sobre la seva importància social i cultural i una darrera etapa en la que les intervencions de conservació, restauració i millora han posat en valor els edificis i elements catalogats i han dut a terme la recuperació per a usos col·lectius d'espais d'interès natural o mediambiental.

Com a incidències respecte l'aplicació i compliment de les seves previsions cal esmentar la descatalogació d'alguns edificis i elements, obligada per l'estat de conservació o d'altres factors.

És per tot això que l'Ajuntament ha considerat necessari actualitzar el Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic per tal de posar al dia el contingut de la seva informació gràfica i escrita, millorant així l'eficàcia del document per a la seva consulta, interpretació i aplicació. Complementàriament als factors esmentats, estrictament utilitaris, la revisió permet adequar els continguts a la realitat física existent, especificant millor les parts a protegir, i actualitzar el seu articulat d'acord a les previsions de la legislació urbanística de caràcter general vigent.

Amb aquesta finalitat, l'Ajuntament va demanar suport tècnic a la Diputació de Barcelona, per tal d'elaborar un primer estudi per a la revisió del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic de Santa Coloma de Gramenet.

Aquest estudi l'ha realitzat l'Oficina Tècnica de Cooperació de la Diputació de Barcelona, conjuntament amb el Centre de Recerca i Serveis a l'Administració Local (CRAL), centre d'investigació de la Universitat Politècnica de Catalunya, adscrit a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès, i és el que ha servit de base per a l'elaboració del present document.

 Generalitat de Catalunya
 Departament de Política Territorial
 i Obres Públiques
 Direcció General d'Urbanisme
 Comissió Territorial d'Urbanisme
 de Barcelona

Context Històric

ELS PRIMERS POBLADORS DE SANTA COLOMA

Podem documentar la presència de l'home en territori colomenc des del neolític mig, tot i que segons diverses troballes podríem pensar en una ocupació fins i tot anterior. Es tractava doncs d'un paisatge molt diferent, on la desembocadura del riu Besòs formava un petit estuari i possiblement la major part de la costa era zona d'aiguamolls. La vegetació de la serralada litoral estava formada per boscos d'alzines, amb presència de roures i pins i un sotabosc de grans arbustos. Totes aquestes condicions foren adients per a l'establiment de comunitats que combinaven la caça i la recol·lecció, la ramaderia i l'agricultura.

Els ibers són la primera civilització que s'assentà al nostre territori, situats al cim del Puig Castellar des del segle VI fins a l'inici del segle II aC. El seu privilegiat emplaçament els permetia la visió i comunicació amb altres poblats propers i les seves condicions defensives i de control de l'entorn fan pensar que fou un dels poblats més importants. El gran nombre d'objectes de valor trobats, sobretot metàl·lics, fa pensar en un abandonament sobtat del poblat, a finals del segle III o inici del II aC, possiblement vinculat als esdeveniments de la segona guerra púnica.

Elements del Catàleg

LA COVA D'EN GENÍS

Descoberta l'any 1955 a uns 500 metres a l'est del Puig Castellar i coneguda amb el nom del seu descobridor, la cova d'en Genís és un sepulcre constituït per una gran roca granítica que reposa sobre d'altres més petites formant una cavitat. S'hi van trobar restes d'ossos i dos vasos de ceràmica grisa, un d'ells de tradició neolítica i l'altre que té la característica nansa de tipus "apèndix de botó" típica del Bronze Mig.

EL POBLAT IBÈRIC

L'antic poblat Laietà fou descobert el 1902 per Mossèn Joan Palà a uns terrenys propietat de Ferran de Sagarra. Ocupava una àrea d'uns 5000 m². des de la qual controlaven el territori i es comunicaven amb altres assentaments, com els de Can Calvet i les sitges del c. Extremadura. De les excavacions del Poblat sorgiren peces de gran importància com un tresor de monedes, el capfoguer de ferro, restes ceràmiques i fèrriques i la deessa Tanit.

la cova d'en genís

El Poblat Ibèric

D'IBERS A ROMANS

Als voltants del segle I aC. l'arribada dels romans va produir un procés d'aculturació que finalitzà amb la romanització del territori i la dissolució de la cultura ibèrica. Aparegueren les vil·les o cases de pagès romanes, establiments rurals caracteritzats per la seva autosuficiència econòmica.

Són poques les troballes d'aquest període a Santa Coloma, però suficients per afirmar l'existència d'algunes vil·les romanes que possiblement depenien de Baetulo (Badalona). A partir del segle III s'inicia una crisi a causa de l'afebliment de les estructures imperials, i des de la caiguda de l'Imperi fins al final de l'època carolíngia (segles V-X) van passar per Catalunya els visigots, els musulmans i els francs. Foren temps de gran inestabilitat, amb invasions, conspiracions, crisis, guerres, epidèmies i, també, de grans transformacions, configurant, tot plegat, la transició cap a la societat feudal.

Elements del Catàleg

TROBALLES ROMANES

Encara que les vil·les eren propietat de famílies romanes, els qui treballaven les terres a la nostra zona devien ser els ibers que van abandonar el poblat i es van integrar al món romà. S'han trobat restes romanes a can Calvet, Torribera, Torre Pallaresa, can Zam, carrer d'Extremadura, carrer d'Amèrica i al Parc dels Pins, i d'entre les troballes fetes destaquen dos forns, restes de paret, una sitja, dos dipòsits i un enterrament, ja que la majoria són materials en superfície.

ES CONSAGRA LA PRIMERA ESGLÉSIA PARROQUIAL

Als voltants de l'any 1000 les vil·les romanes de Santa Coloma possiblement evolucionaren com a cases de pagès aprofitant les restes d'habitatges i les terres de conreu. Es tractava d'un poblament dispers i possiblement un petit nucli entorn del que serà la primera església del terme

Al segle XI la població total del terme no deuria passar de les 30 llars o focs, equivalents a unes 135 persones. La parròquia era on es desenvolupava la vida quotidiana de les comunitats pageses i era concebuda com una unitat territorial on l'església era el seu centre. El terme parroquial de Santa Coloma queda definit en l'acta de consagració i dotació de l'església, feta pel Bisbe de Barcelona Bernat de Berga el 10 de novembre de 1187, el qual coincideix amb el terme i límits actuals del municipi amb molt poques diferències. Els senyors de la Torre Balldovina i la Canonja de Barcelona eren els que concentraven la major part de la parròquia de Santa Coloma. Al segle XIII destaca el fet que Santa Coloma passa a dependre del Consell de Cent, formant part del Territori de Barcelona, situació que va comportar alguns avantatges i alguns inconvenients, com per exemple el deure de contribuir a l'edificació de les muralles l'any 1358, amb l'aportació de 24 sous cada mas de Santa Coloma adquirint, més tard, l'any 1367, el dret de refugi en cas de perill.

Edificis del Catàleg

LA TORRE BALLOVINA

La torre més antiga del nostre terme data del s XI, i és la torrassa que dóna nom a l'actual Torre Balldovina. L'emplaçament d'aquesta torre de defensa en un lloc pla, prop de la via romana que procedia del Vallès, la de marina i la d'algun camí antic juntament al pas del riu, justificaren la seva utilitat militar de guaita i de refugi de la gent.

La Torre, consta de dos cossos diferenciats: una construcció formada per tres plantes del s. XVIII que correspon a la casa, i un altre cos perpendicular a l'anterior de 1913-18, modernista amb façanes d'obra vista i terrasses porxades.

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

ELS SEGLES DE PROSPERITAT ECONÒMICA, DEL XIII FINS AL XIV

Gràcies a l'expansió dels cereals i dins del context d'aquesta època de prosperitat econòmica, es donà arreu un expandiment dels molins fariners hidràulics. Lligat a la propietat de la Torre Balldovina es construeix el molí d'en Ribé.

Durant aquests segles el poder feudal s'accentuà tot i que a Santa Coloma, els vincles i les condicions servils envers els senyor foren bàsicament de feudalisme econòmic ja que qui concentrava la major part de la parròquia de Santa Coloma era la canònica barcelonina, que cedí el delme a la Pia Almoïna.

A partir de la segona meitat del segle XIV s'inicia un període de replegament a causa de les crisis de subsistències i les successives epidèmies de pesta (entre 1347 i 1371) que provocaren una caiguda demogràfica. Santa Coloma passà d'uns 50 focs a uns 31, principalment per la marxa de pagesos cap a Barcelona, en un moment en què la ciutat, necessitada de mà d'obra, obre les portes per recuperar la seva minvada població. Al segle XV la crisi és cada cop més colpidora i la recessió econòmica aguditza les tensions socials i polítiques que provoquen els problemes de remença i la guerra civil (1462-1472), que acaba de delmar l'economia i la societat catalana. Ben segur que les comunitats pageses de Santa Coloma també es degueren veure afectades per la crisi general que durà més d'un segle.

Edificis del Catàleg

MOLÍ D'EN RIBÉ

Molí fariner en funcionament durant els segles XIV al XX. Aprofita l'orografia natural del terreny per estructurar els tres espais en nivells diferents: la bassa i els cacaús, la sala e les moles i els carcabans de desguàs.

MAS FONOLLAR

Edifici exponent de l'arquitectura rural Colomenca construït amb tapia de parets arrebossades i pedra vista a les obertures i cantonades. Té la coberta a dues aigües amb cornisa feta amb imbricacions de teula paral·lela al carener i un portal dovellat de punt rodó i finestres amb llinda i brancals de pedra. A l'interior es conserven els arcs originals de les dues plantes i un forn i un hipogeu o túnel, probablement utilitzat com a refugi en temps de guerra.

El Molí d'en Ribé

El Mas Fonollar

Són també d'aquesta època el Mas Nou de Carcerenya (conegut actualment com a Torre Pallaresa) i les desaparegudes masies de Can Jané, Can Pascali o la Torre Roja.

LA REFORMA DE LES MASIES AL SEGLE XVI

Amb la sentència arbitral de Guadalupe (1486) que resol la qüestió remença, l'afebliment de les estructures feudals i la millora dels conreus, es dona un creixement agrícola i sorgeix una classe pagesa benestant que té, a més, influència en la vida política, econòmica i social. Aquest enriquiment es reflectirà amb la construcció o reforma d'algunes masies al segle XVI, com el desaparegut mas Marí –també conegut com can Banús vell–, el mas Castellar (després can Peixauet), la Torre Balldovina o la Torre Pallaresa, un dels casals renaixentistes més importants.

Edificis del Catàleg

LA TORRE PALLARESA RENAIXENTISTA

En l'ampliació del bisbe Cardona es va mantenir la planta gòtica existent i va afegir les dues torres laterals i la galeria amb arcs rebaixats del cos central. Hi ha en tot l'edifici diversos elements decoratius en portes i finestres de caire plenament renaixentista (bustos, medallons, motius florals...) que conviuen amb finestrals i arcs de tradició gòtica. Destaca la porta principal i l'escut de Joan Cardona al portal exterior del recinte. En dues de les finestres de la torre es troben esculpits els retrats de Carles V i d'Isabel de Portugal, protectors del bisbe.

La Torre Pallaresa

Can Zam

SEGLE XVIII, ELS NOUS CONREUS

Santa Coloma, gràcies al seu relatiu aïllament pel riu i la salzereda, no rebé les fortes conseqüències de les catàstrofes i epidèmies que colpejaren Catalunya els segles XVI i XVII. Tot i així visqué alguns fets destacats com l'afusellament d'alguns veïns pels voltants de la Pallaresa, i la reunió, l'any 1651, del govern de Catalunya –aleshores sota dependència francesa– a l'ombra del gran roure que hi havia a l'heretat de Francesc Calbó (avui can Zam).

El creixement agrícola i demogràfic del segle XVIII es degué al progrés econòmic que es produí a tota Catalunya, amb l'agricultura com a motor econòmic.

Dins l'agricultura es desenvolupà l'explotació de la vinya, que permetia majors guanys i l'exportació de vins i aiguardents, sobretot cap al mercat americà. Santa Coloma augmenta de població i passa de 144 habitants el 1718 a 731 habitants el 1786, gaudint també de prosperitat en l'agricultura. A la part baixa hi havia cultius de regadiu: a banda i banda del riu hi havia els horts on s'hi conreaven, preferentment, hortalisses, maduixes i arbres fruiters, i a les terres més pantanoses s'hi conreava el lli i el cànem. A mesura que s'avançava cap als marges del Puig Castellar i de la serra Mosques d'Ase hi havia els conreus de secà, el blat, les lleguminoses i, sobretot, la vinya i l'olivera. Aquest creixement agrícola i demogràfic queda reflectit novament amb la construcció o reforma de masos com can Dordal, can Zam, can Martí, el mas Oller, can Bachs, can Calvet, can Quadres, can Selva o can Mariner. Paral·lelament, el nucli urbà inicial sorgit al voltant de l'església va començar a estendre's a mesura que augmentava la població, obrint-se els carrers Major, Sant Jeroni i Mas Fonollar i adquirint cos un barri nou, el de la Ciutadella, en un lloc elevat. L'antiga església romànica, molt enrunada, va ser substituïda per una nova església barroca, que va ser beneïda el 29 d'agost de 1761.

Edificis del Catàleg

CAN MARINER

Mas amb cossos afegits durant diverses èpoques els quals li donen un aspecte singular. A inicis del s XIX fou propietat de Francesc Salvatella, conegut per Mariner, del qual rep el seu nom popular. El 1.985 la masia va ser restaurada per l'arquitecte colomenc Xavier Valls.

És de la mateixa època de Can mariner, la masia de Can Selva, ubicada tocant el centre històric de la ciutat.

Can Mariner

Can Selva

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

EL PROCÉS DE CANVI DEL SEGLE XIX

Els últims anys del segle XVIII portaren a un procés regressiu que tindria continuïtat fins ben entrat el segle XIX sobretot degut a la inestabilitat política del període, els desastres naturals, les epidèmies i les guerres, sobretot la del Francès que afectà de ple a Santa Coloma.

També les guerres carlines que s'anaren repetint al llarg de tot el segle crearen un clima d'inestabilitat social agreujada en els últims anys de la centúria pels primers conflictes laborals del nou món fabril. Per això, la recuperació econòmica i demogràfica fou molt lenta i fins mitjan segle XIX no es supera la població de finals del XVIII.

Fou en aquesta època que Santa Coloma rebé els primers inicis d'industrialització, fonamentalment de teixits i pells. L'agricultura, però, seguia sent l'activitat productiva més important dins de l'economia colomenca. I rebé també els primers immigrants de fora de Catalunya, provinents de Terol i atrets per l'Exposició Universal de 1888.

Edificis del Catàleg

CAN SUCRE (can Franquesa)

Edifici residencial, aïllat i voltat de jardí, construït en principi com a pavelló de cacera. A l'avinguda Francesc Macià, 176, es creu que es troben les restes del portal d'accés de l'antic mas de Can Sucre.

També són d'aquesta època, entre d'altres, Can Xaconet, Can Pascali, Can Muntlló, Can Banús, Can Met, la Farmàcia Altes, Can Sisteré, així com la casa de la Vila.

Can Sucre

Can Mel

Casa de la Vila

PRINCIPIS DEL SEGLE XX, SANTA COLOMA DE POBLE A CIUTAT 100

En la dècada 1910-1920 es van produir a Santa Coloma tres fets que marcaren urbanísticament el futur del poble. L'edificació de la nova església parroquial (1915), que va determinar una nova zona de creixement i va representar un punt de referència visual en el paisatge de la ciutat. La construcció del primer pont sobre el riu Besòs, que va trencar a partir dels anys 20 amb l'aïllament tradicional de Santa Coloma i va originar l'obertura de noves vies de comunicació. I la creació de l'*Empresa Nacional de Tierras* l'any 1916, que comprava propietats rústegues, les parcel·lava en finques de reduïdes dimensions i les venia després mitjançant el sistema de l'*estampilla verda*, iniciant-se d'aquesta manera la urbanització de la zona de muntanya sota la filosofia de la caseta i l'hortet.

També a començament del XX s'instal·len noves indústries al nostre terme, per ser a prop de Barcelona, d'un riu i d'una via de tren. A més hi ha altres dos fets, externs, que suposaran un canvi important per Santa Coloma: l'afluència de nous d'immigrants atrets per l'expansió econòmica que originà l'esclat de la Primera Guerra Mundial (1914-1918) i les obres de l'Exposició Internacional de 1929 i del metro de Barcelona, que van portar la segona onada important de nousvinguts.

Tots aquests esdeveniments van provocar un fort augment demogràfic durant la dècada dels anys 20. Santa Coloma va passar de tenir 2.728 habitants l'any 1920 a tenir-ne 12.930 l'any 1930, originant la configuració dels primers barris suburbials i la generalització del fenomen de l'autoconstrucció. A més, pel desequilibri entre la població activa i l'estructura econòmica de Santa Coloma (hi predominaven els sectors secundari i terciari davant de la indústria que no va acabar d'arrelar), el poble comença a evolucionar cada cop més cap a ciutat dormitori, constatant-se la pèrdua del paper predominant de l'agricultura.

Elements de Catàleg

CAN ROIG I TORRES

Edificació emblemàtica construïda entre 1910 i 1913 per iniciativa de Rafael Roig i Torres. Consta de dues ales disposades en forma de "V", al centre de la qual s'aixeca una torre central més alta coronada amb un pinacle. L'edifici estilísticament és eclèctic, ja que barreja una arquitectura basada en termes clàssics amb elements decoratius modernistes.

Altres edificis de l'època són la casa dels Nins, els pavellons de Torribera, el Sanatori de l'Esperit Sant, Can Mutlló, les cases del pg. Mossèn Jaume Gordi, juntament amb l'Església i la casa rectoral, la Torre de les Àligues, el Mercat de Sagarra i la cooperativa la Colmena.

Can Roig i Torres

casa dels Nins

passeig Mn. Jaume Gordi

pavelló Torribera

Torre de les Àligues

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

EL PRIMER GRAN CREIXEMENT DE LA CIUTAT

Al llarg dels anys 20, la primera forta onada d'immigració va obligar la petita ciutat a realitzar una gran transformació urbanística. L'actual barri de Singuerlín i de Fondo són dues de les mostres més clares. Les primeres obres destacades a Singuerlín daten de 1920 quan Emili Singuerlín construí una gran torre envoltada de tretze cases arrenglades.

Aquest procés d'urbanització té un caràcter totalment suburbà: es tracta de la parcel·lació de grans finques rústiques, situades a l'àrea muntanyenca, per ser convertides en ciutats jardí per a menestrals i petits comerciants. La baixa densitat amb què originalment són concebudes, genera uns traçats viaris de mínima secció que s'enfilen per la muntanya amb l'única finalitat de donar accés a les finques, ocupant una gran superfície de terreny.

Després de la Guerra Civil el procés d'urbanització s'atura i els canvis dins de l'estructura del poble són irrellevants, tret del cas de les Cases Barates que l'any 1945 van ser segregades del terme municipal de Santa Coloma i annexionades a Barcelona, fet que suposà, a més de la pèrdua d'habitants, la pèrdua d'una important zona industrial i de regadiu. No serà fins els anys 50 i 70, que s'iniciarà un nou procés de creixement de la ciutat.

Coincideix aquest període amb la trajectòria professional de Josep Alemany i Juvé (1890-1975), qui fou arquitecte municipal de la ciutat des de 1920 fins a 1960. Autor de diversos edificis catalogats al municipi de Sant Just Desvern (casa Petit, 1930 - casa Espiell, 1933 - Ajuntament, 1957 - l'Ateneu, 1960), a Barcelona ciutat és el responsable de la renovació de la façana del Molino de Barcelona l'any 1929, i del grup d'habitatges "Escorial", conjuntament amb Josep M. Ribas i Casas, Francesc Mitjans i Miró, Antoni Perpiñà i Sebrà, Oriol Bohigas i Guardiola, Josep M. Martorell i Codina i Manel Ribas Plera. Projecte que va ser distingit amb el premi FAD d'arquitectura l'any 1963.

Edificis del Catàleg

JOSEP ALEMANY I JUVÉ, arquitecte

A Santa Coloma és autor de gran quantitat d'edificis, inclosos al catàleg, com la casa dels Nins (1922-24), diverses cases al passeig Mossèn Jaume Gordi (1923-33) o al c. Rafael Casanova (1924-29), el pavelló B de l'Esperit Sant, Can Collblanch, el Mercat de Sagarra, Can Xiquet, i la reforma de l'edifici consistorial l'any 1943; així com d'altres edificis inclosos en l'inventari, com el Cinema Capitol o el conjunt de cases del c. Rafael Casanova.

ELS NOUS BARRIS, CREIXEMENT DESCONTROLAT

101

A partir dels anys 60 la progressiva immigració que arribava, cada vegada en un nombre més important, fins arribar a xifres de 12.018 persones immigrades l'any 1966, va provocar un creixement densificat i desestructurat de manera tal que els polígons construïts en aquests anys d'intens creixement van sorgir sense cap mena de directriu conjunta i sense cap criteri coherent quant a aspectes bàsics. El resultat fou la construcció de grans blocs de pisos amb materials de mala qualitat i la densificació d'un territori topogràficament difícil i amb importants déficits d'urbanització, d'equipaments, de serveis i espais lliures.

Per altra banda, el barri del Fondo també fou íntegrament fruit de la immigració. La primera onada construí les seves humils casetes sense cap ordre, mentre que la segona, que arribà als anys 50 i 60, provocà un atapeïment total del barri sense cap control urbanístic. Per sort, les actuacions urbanístiques dels darrers anys han aconseguit posar fi al caos constructiu, rehabilitant i millorant el barri. Alguns exemples en són la urbanització de la pl. del Relotge, la peatonalització del c. Mossèn Jacint Verdaguer i la prolongació del metro fins al Fondo.

Durant el període 1950-1975, Santa Coloma passa de 15.000 habitants a 137.000, amb l'arribada d'un gran nombre de ciutadans, principalment del sud d'Espanya, quedant totalment alterada la seva estructura de poble. En el plànol de 1987 observem com el petit poble que s'havia configurat al llarg dels anys entre el torrent de Can Zam i la Riera del Fondo s'amplia tant per una banda com per l'altra amb un creixement totalment mancat d'estructura urbanística fins arribar a ocupar la gairebé totalitat del terme. La Santa Coloma actual.

Actualment la nostra ciutat, degut al continu flux de nousvinguts, segueix vivint un constant procés de creixement, molt més regulat urbanísticament. La ciutat no s'atura i continua amb la seva línia de millora, creant dia a dia nous edificis dignes de ser protegits. La prova de tot això són es darreres incorporacions del nostre Pla Arquitectònic de Protecció del Patrimoni.

Edificis del Catàleg

EQUIPAMENTS EDUCATIS

Aquest creixement accelerat de la població de Santa Coloma, comporta la necessitat de construcció d'equipaments, inicialment els educatius, i amb posterioritat els sanitaris, esportius, culturals, etc.

De la dècada dels 80, trobem a la ciutat dos equipaments educatius: el Centre d'Educació Especial Josep Sol (J. Benedito i Rovira, A. Mateos i Duch i R. Valls i Ortiz, 1981) que va ser distingit amb el premi FAD d'Arquitectura i l'Institut de la Bastida (E. Bru i Bistuer i J. Ll. Mateo Martínez, 1983), que en va ser seleccionat com a finalista pel mateix premi.

CEE Josep Sol

IES La Bastida

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió territorial d'urbanisme
de Barcelona

102

LA FORMACIÓ DE LA CIUTAT

Dibuixos elaborats per Antoni Novell Bofarull, l'any 1975

Documentació usada: Manuscrits dels arxius de la Seu Barcelonesa de Sta. Eulàlia i de la Santa Creu. De la Corona d'Aragó i St. Pere de les Puel·les.

 Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

104

EL CREIXEMENT DE LA CIUTAT

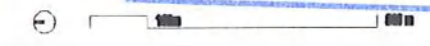
 Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

NUCLI URBÀ INICIAL

- EC-07 La Torribera (S XV)
- EC-39 Mas Fonollar (S XIV)
- EC-45 Torre Balldovina (Torreba S.XI)

Camins Generalitat de Catalunya
 Torrents o rieres Departament de Política Territorial i Obres Públiques
 Casc urbà al SXV Direcció General d'Urbanisme
 Cims Comissió Territorial d'Urbanisme de Barcelona

CREIXEMENT S XVI, S XVII I S XVIII

- EC-07 La Torribera (reforma S XVIII)
- EC-08 Can Zam (S XVI, reforma S XVIII)
- EC-16 Can Selva (S XVIII)
- EC-36 Cases (finals S XVIII)
- EC-39 Mas Fonollar (reforma S XVIII)
- EC-42 Torre Pallaresa (descatalogada)
- EC-45 Torre Balldovina (reforma S XVIII)
- EC-46 Can Peixauet (S XVII, reforma S XVIII)
- EI-03 Portal del barri de Can Franquesa (S XVIII)
- EI-11 Casa (S XVIII)
- EI-12 Moll d'en Guinart (S XVIII)

Camins
 Torrents o rieres
 Casc urbà al 1800
 Clms

Generalitat de Catalunya
 Departament de Política Territorial
 i Obres Públiques
 Direcció General d'Urbanisme
 Comissió Territorial d'Urbanisme
 de Barcelona

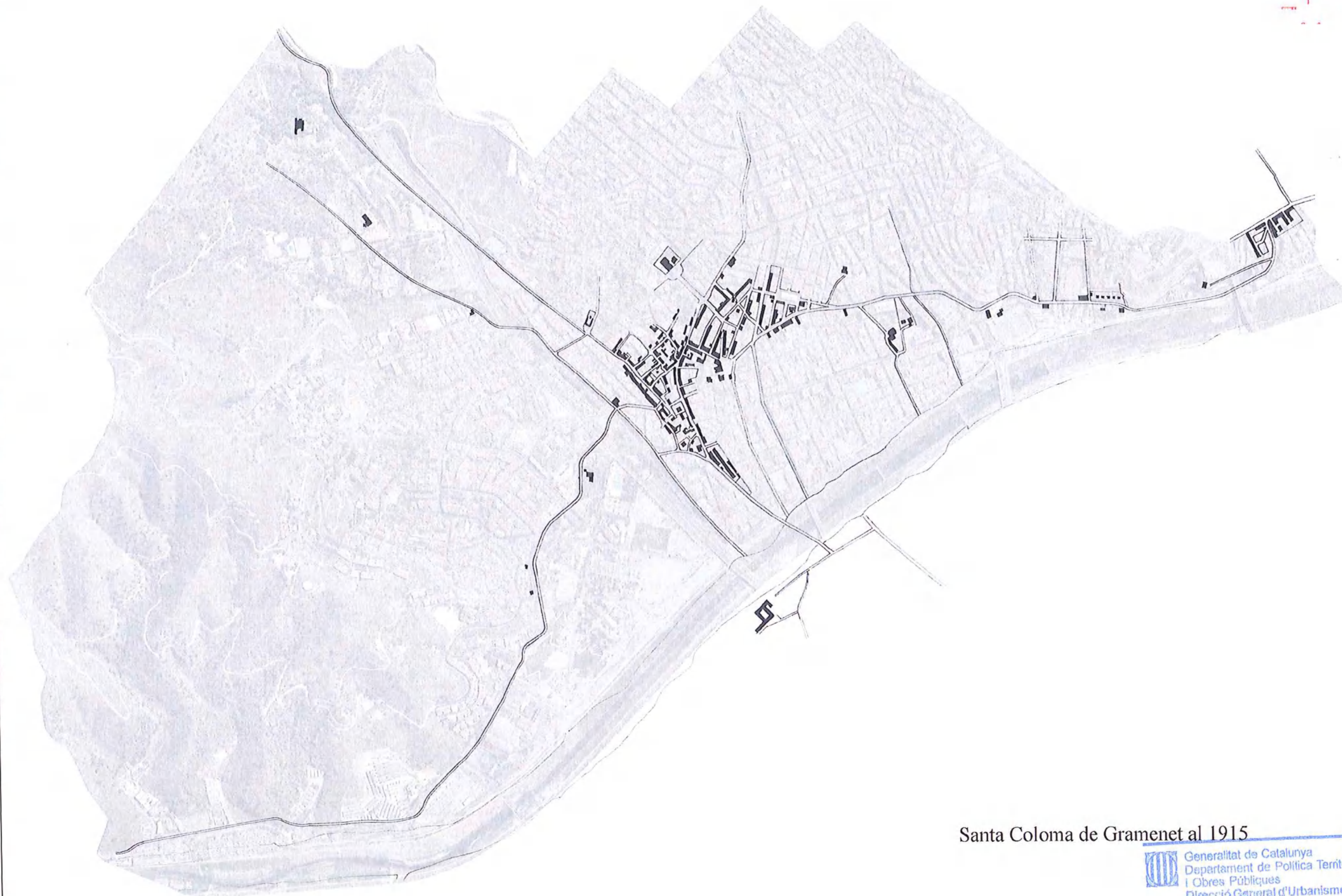

CREIXEMENT S XIX

- EC-09 Can Franquesa (1900)
- EC-12 Cafè Xaconet (finals S XIX)
- EC-13 Can Banús (2ª meitat S XIX)
- EC-15 Can Met (S XIX)
- EC-23 Farmàcia Atles (finals S XIX)
- EC-24 Can Saladrigas (1900)
- EC-27 Can Pedragosa (S XIX)
- EC-37 Can Sisteré o Cisterer (S XIX)
- EC-38 Cases (S XIX)
- EC-46 Can Peixauet (reforma S XIX)
- EC-50 Casa de la Vila (finals S XIX)
- EI-08 Mur de Contenció (S XIX)
- EI-09 Casa (finals S XIX)
- EI-13 (finals S XIX)
- EI-23 Casa (finals S XIX)

- Camins
- Torrents o rieres
- Casc urbà al 1900
- Cims

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

Santa Coloma de Gramenet al 1915

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

Santa Coloma de Gramenet al 1947

 Generalitat de Catalunya
 Departament de Política Territorial
 i Obres Públiques
 Direcció General d'Urbanisme
 Comissió Territorial d'Urbanisme
 de Barcelona

110

Santa Coloma de Gramenet al 1987

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

Àmbit del Pla

L'abast del Pla inclou totes les edificacions, elements naturals o construïts i ambients urbans considerats d'interès cultural, històric o artístic, tant en sòl urbà com no urbà. Per tant l'àmbit es correspon amb el del terme municipal de Santa Coloma de Gramenet.

Topografia

L'orografia de l'àmbit ocupat pel terme municipal de Santa Coloma es correspon amb la vessant esquerra del Riu Besòs a la sortida del congost de Montcada i s'estén des de la serra de Sant Mateu fins el riu. És per tant un territori format per diversos pendents que aboquen les aigües sobre diferents torrents i finalment al Besòs.

Tot i les dificultats inherents a aquesta situació, i en gran part degut a la seva proximitat amb Barcelona, el municipi va abandonar fa més d'un segle els seus orígens agrícoles per esdevenir netament residencial.

Objectius del Pla

Aquest Pla Especial parteix de la decisió de l'Ajuntament d'actualitzar el Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic vigent per tal de posar al dia el contingut de la seva informació gràfica i escrita, millorant així l'eficàcia del document per a la seva consulta, interpretació i aplicació.

Complementàriament als factors esmentats, estrictament utilitaris, la revisió té com a objectiu l'adequació dels continguts a la realitat física existent, especificant millor les parts a protegir i actualitzant el seu articulat d'acord a les previsions de la legislació urbanística de caràcter general vigent.

Com a objectiu genèric el Pla proposa l'establiment de totes aquelles determinacions i mesures necessàries per a l'adequada preservació, consolidació, dinamització, foment, millora i gestió del Patrimoni Arquitectònic de Santa Coloma.

Marc Legal

La present Revisió del Pla Especial de Protecció del Patrimoni de Santa Coloma de Gramenet (en endavant, PEPPSC), es recolza en l'article 8 de l'esmentat Pla Especial, que defineix que seran motius per a la revisió del Pla l'increment d'un 25% del total dels elements; o l'aprovació de legislació de rang superior específica del Patrimoni.

Així doncs, en plantejar-se actualment la revisió del PEPPSC, es parteix d'unes noves circumstàncies legals i d'una nova concepció de la Protecció del Patrimoni respecte a la que en va fonamentar la seva primera redacció l'any 1987, a més de tot allò enunciat en els antecedents.

El Pla Especial de Protecció del Patrimoni, concreta la regulació del Patrimoni Cultural del municipi de Santa Coloma de Gramenet, segons el que estableix la Llei 9/1993, de 30 de setembre, de Patrimoni cultural Català i es desenvolupa en aplicació del Decret 78/2002 del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

El Pla Especial s'ajusta a les previsions urbanístiques del Pla General vigent a la ciutat, així com al Decret Legislatiu 1/2005, de 26 de juliol, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme.

Planejament vigent

El planejament vigent prové del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic de Santa Coloma de Gramenet, aprovat el text refós el 16 de juliol de 1987 per la Corporació Metropolitana de Barcelona, en virtut del que disposa l'article 20 de les Normes Urbanístiques del Pla General Metropolità de 14 de juliol de 1976.

Aquest Pla Especial ha sofert algunes modificacions posteriors, que es detallen a continuació:

- Modificació Puntual del PERI del Barri dels Safareigs, entre el carrer Sant Antoni i l'av. Generalitat. Aprovat definitivament per la Comissió d'Urbanisme de Barcelona el 4 de febrer de 1998, amb l'informe favorable de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Barcelona de 7 de juliol de 1997.

L'objectiu de la Modificació és el de separar i diferenciar l'edificació antiga definida en el PERI com a "conjunt de cases unifamiliars entre mitgeres de planta baixa i pis, i coberta de teula àrab a dos vessants, que conserven el seu caràcter rural" de la tipologia existent que són edificis o blocs d'habitatges entre mitgeres de planta baixa, tres plantes pis, àtic i sobreàtic.

- Modificació Puntual del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic a la masia de Can Calvet i el seu entorn. Aprovat definitivament per la Comissió d'Urbanisme de Barcelona el 28 de juny de 2000, amb l'informe favorable de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Barcelona de 8 de maig de 2000.

Es descataloga l'edifici de Can Calvet, ja que es tracta d'una edificació que no manté l'esperit de Masia amb el qual va ésser concebut i, a més a més, ni es factible la seva utilització com equipament per les seves reduïdes dimensions, ni és possible la creació d'un nou equipament que mantingui les separacions a l'edificació preservant l'entorn delimitat al pla especial.

- Modificació de la fitxa J4 - Cementiri Vell, del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic. Aprovat definitivament per la Comissió d'Urbanisme de Barcelona el 13 de març de 2002, amb l'informe favorable de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Barcelona de 3 de desembre de 2001.

Es modifica la fitxa de protecció, en el sentit de:

- *mantenir, a nivell simbòlic, l'àmbit del recinte que ocupa actualment el Cementiri, de tal manera que l'espai públic resultant recordi el seu ús original.*
- *conservar els panteons de les famílies Segarra de Cañet i Gordi, el panteó soterrat de la família de Sagarra i el portal d'accés, si bé es permetran modificacions puntuals justificades per la seva reutilització.*

- inventariar la Capella, que pel seu estat tant deteriorat, la seva situació central i el poc interès arquitectònic de l'edifici, no es recomana la seva conservació ni reutilització.

- mantenir l'arbrat existent, xipresos i pins.

- Modificació del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic referent a la finca de Can Bachs, fitxa E34. Aprobat definitivament per la Comissió d'Urbanisme de Barcelona el 17 d'abril de 2002, amb l'informe favorable de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Barcelona de 7 de gener de 2002.

Es descataloga l'edifici de Can Bachs, ja que es tracta d'una edificació que no manté l'esperit de Masia amb el qual va ésser concebut i, a més a més, no es factible la seva utilització com equipament.

Malgrat la no recuperació de l'edificació, es creu convenient la pervivència de la memòria històrica del sector, tant de Can Bachs com del que representaren els Safareigs, lloc de trobada de l'antiga població de Santa Coloma.

- Pla Especial de Protecció i Millora del Sector Sud de la Serralada de Marina a Badalona, Montcada, Santa Coloma i Tiana. Aprobat definitivament pel conseller de Política Territorial de la Generalitat de Catalunya el 16 d'abril de 2002.

Amb l'objectiu de preservar els recursos naturals i l'equilibri ecològic que cal conservar, pel paper físic, social i ambiental que tenen, per ells mateixos i en relació a les ciutats de l'àrea metropolitana. Es proposa el desenvolupament d'un parc que suporti una part important i qualitativament diferent de les activitats de lleure dels ciutadans de l'àrea metropolitana, recollint la tradicional utilització de la Serralada com a espai d'esbarjo; i limitar el creixement difús de la ciutat, buscant la compactació i el correcte tancament de les vores de ciutat a través de l'òptima reubicació d'aquests sectors urbanitzables.

En resum, el Pla especial permet definir un territori compacte, continu i coherent (de 200 hectàrees al municipi de Santa Coloma), sobre el qual es presenta un projecte viable de protecció i millora.

Ahora, per poder assolir un contacte òptim del Parc amb les zones urbanes contínues, es proposa la delimitació d'uns àmbits de gestió mixta amb els ajuntaments, que integren sòls de dins i de fora el Parc, anomenats Zones de transició.

- Modificació del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic referent a les finques del carrer del Pedró, fitxes 25, 26 i 27. Aprobat definitivament per la Comissió d'Urbanisme de Barcelona el 18 de juny de 2002, d'acord amb la resolució del conseller de Cultura de 15 de juny de 2000.

Es determina un entorn unitari delimitat per la plaça de la Vila, el carrer del Pedró i el nou vial, que inclou els dos edificis corresponents a Can Valls i Can Altés.

S'estableix la necessitat de redactar un pla especial que abasti tota l'illa, que determini les condicions que permetin que els edificis amb façana al carrer del Pedró igualin l'alçada de la cornisa i mantinguin una adequació formal de les façanes.

Es modifica la fitxa 27, en el sentit de mantenir únicament la protecció de la façana principal de Can Pedragosa, ja que per la seva situació aïllada, queda fora del conjunt que es pretén preservar.

- Pla Especial de Modificació d'alineacions a la cantonada dels carrers de Mossèn Camil Rossell i de Santa Eulàlia. Aprobat definitivament per la Comissió Territorial d'Urbanisme de Barcelona el 17 de setembre de 2003, amb l'assabentat de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Barcelona de 8 de setembre de 2003.

Es modifica l'alineació de l'edificació en el tram comprès entre els números 49 i 55 del carrer de Mossèn Camil Rossell, per a permetre la localització dels accessos a la nova estació de Metro, escales i ascensor.

Aquesta transformació provoca, entre d'altres, la modificació de la fitxa E48 del pla especial de protecció del patrimoni arquitectònic, pel que fa referència a l'àmbit delimitat a l'entorn de la finca situada al carrer de Santa Eulàlia, 5-7.

Criteris i Objectius

Durant els últims anys, és notori que la concepció de la Protecció del Patrimoni ha anat evolucionant, des de posicions que hauríem de definir com defensives (i que han fracassat en la majoria de casos, portant a la immobilització i progressiva degradació dels edificis que es pretenien salvaguardar), cap a postures més dinàmiques, amb les que s'impulsen intervencions que revitalitzin els edificis, tot guardant-ne les característiques més remarcables.

La protecció d'aquests conjunts, edificis, elements i ambients mitjançant regulacions urbanístiques, permet assegurar la seva conservació real –per l'acumulació de més d'un valor assignat (arquitectònic, arqueològic i d'entorn mediambiental)– al quedar regulat com s'hi pot intervenir, intervenció sempre pensada en positiu. Això permet elaborar un Catàleg, amb un nombre d'elements més específic millorant, per tant, la seva efectivitat.

La nova concepció global del Patrimoni com un tot no divisible que vol mantenir el patrimoni històric i ambiental de la Ciutat de Santa Coloma, porta a l'objectiu de poder explicar els grans capítols de la construcció històrica i el creixement de la ciutat, a través d'un llegat global i particular alhora format per elements existents protegits.

Pel què fa referència als espais naturals, el Pla Especial de Protecció del Patrimoni protegia uns espais lliures de petites dimensions en indrets pocs favorables (entre mitgeres o en futurs vials), mentre deixava de banda altres espais de millor qualitat i d'abast superior, com ara la llera del Riu Besòs o el Parc de la Serralada de Marina.

El planejament vigent, en certa mesura ja protegeix aquests petits jardins, amb el reconeixement de la qualificació d'espai lliure i, per altra banda, la delimitació del parc de la Serralada de Marina i del seu àmbit de transició representa per a la ciutat un projecte viable de protecció i millora del medi natural realment efectiu. Per aquest motiu, no s'ha cregut necessari incorporar aquests espais al nou Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic, en el benentès que molts formen part de l'entorn a protegir d'un edifici o element catalogat i, per tant, preservats implícitament.

Per tal de comprendre millor la formació de la ciutat i el seu creixement, els diversos espais arqueològics, edificis, conjunts d'edificis o elements a protegir, s'han situat cronològicament i per tipologies, per tal de facilitar-ne la seva comprensió.

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona

EL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

OBJECTIUS

- Identificar, regular la intervenció i protegir si s'escau, els béns mobles i immobles d'interès susceptibles d'estudi amb metodologia arqueològica, paleontològica o geològica sigui quina sigui la seva datació i cronologia.
- Identificar els àmbits d'expectativa arqueològica on existeixin indicis racionals per evidències materials, antecedents històrics o altres, que permetin suposar l'existència de restes arqueològiques o paleontològiques al subsòl.
- Delimitar i regular la intervenció dels espais d'expectativa arqueològica, on són procedents les intervencions preventives, amb anterioritat a la transformació del sòl i a l'edificació.
- Possibilitar sense apriorismes conservacionistes i amb una certa independència de la hipòtesis de reutilització física futura, la recerca científica i la documentació del patrimoni històric (estructures físiques i processos socials).
- Fomentar la recuperació física, la consolidació i l'adequació museològica dels béns mobles i immobles d'interès.
- Fomentar el manteniment, i la integració creativa en el context urbà i paisatgístic dels conjunts de gran d'interès en prou bon estat de conservació, sempre que permetin enriquir in situ la comprensió del contradictori procés històric de formació espacial del lloc sense arribar a la banalització temàtica.

CRITERIS

- El patrimoni arqueològic té una funció científica (com a conjunt dels béns mobles i immobles que poden ser objecte d'estudis que precisen metodologia arqueològica), però també social i cultural en tant que la seva recuperació, consolidació, adequació i relació amb el context (ja sigui in situ o en centres especialitzats, ja sigui mitjançant l'acció dels particulars o per l'actuació pública) permeten el gaudi i la instrucció del conjunt dels ciutadans sobre la història del lloc i les seves estructures físiques i socials.
- El patrimoni arqueològic s'ha de considerar integrat des del punt de vista urbanístic – tot i la seva especificitat científica i jurídica- en el marc més general del Patrimoni històric en estreta relació amb el Patrimoni arquitectònic, i amb el Patrimoni paisatgístic generat per la interacció de l'home i el medi natural.
- El patrimoni arqueològic més enllà de les intervencions de recerca programades des dels diferents àmbits acadèmics i científics, i de les intervencions d'urgència desenvolupades d'ofici per l'administració en el cas de troballes fortuïtes i descobriments imprevistos, ha de ser objecte d'intervencions preventives amb anterioritat a la definitiva transformació urbanística i infraestructural del sòl, convenientment programades des del planejament de desenvolupament, els estudis d'impacte ambiental o la regulació de la intervenció en els projectes d'edificació, segons correspongui.

- Les polítiques d'intervenció arqueològica hauran de ser graduals segons la rellevància de les restes o la significació històrica de l'espai, a saber: documentació gràfica i plàstica, mostres, controls, prospeccions o excavacions. Les intervencions de consolidació, restauració i adequació d'elements o jaciments també es consideren intervencions arqueològiques.
- En els casos que la rellevància i significació històrica de les restes o espai a protegir, o els resultats dels sondeigs, requereixin d'un projecte arqueològic complex i d'ampli abast, es podran establir convenis entre promotor, administració local i Generalitat.
- Les conclusions definitives de la recerca serviran per a orientar les condicions finals d'ordenació d'un sector, les mesures correctores de l'impacte d'una infraestructura o les condicions particulars de l'ordenació de volums de l'edificació, en atenció a l'establert a la normativa del present pla especial.
- Els béns mobles i les parts extretes de béns immobles hauran d'incorporar-se segons la legislació vigent en els fons museístics, mentre que els béns immobles conservats in situ, es podran integrar en els programes de senyalització i visita del Museu de la ciutat.

EL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

OBJECTIUS

- Identificar els traçats urbans, els teixits parcel·lars i edificatoris, els tipus morfològics, els sistemes estructurals i constructius, la iconografia, els oficis i els materials, les textures i els colors que, o bé configuren anònimament àrees homogènies de territori, de qualitat ambiental remarcable, o bé permeten conèixer o evocar, fins i tot aïlladament i fragmentàriament, un determinat estadi històric de la cultura material de la ciutat.
- Aprofundir sense apriorismes conservacionistes l'estudi monogràfic i la crítica rigorosa de les peces singulars monumentals des dels punts de vista de context urbà, valors històric-artístics i patologies constructives per tal d'obtenir unes determinacions específiques d'intervenció, uns fonaments projectuals, i no genèriques normatives de prevenció o plantilles model·liques.
- En aquest sentit, identificar les peces singulars d'arquitectura, enginyeria civil, o arts aplicades que destaquen per la seva excel·lència com a manufactura artística o tècnica, per l'extraordinària significació paisatgística o urbana de la seva implantació, o per la vinculació directa com escenari, catalitzador o seu de determinats fets o processos històrics rellevants per la memòria històrica de la ciutat.
- Aprofundir en l'estudi de la vigència i viabilitat futura de les característiques fonamentals i concretes dels teixits, els tipus, els sistemes i els oficis del paisatge urbà, i integrar desacomplexadament les condicions transformadores per a la seva supervivència contemporània. Classificació tipològica dels elements, relacionada amb el llegat arquitectònic de la Ciutat.
- Graduar i matisar, a partir d'aquest coneixement més aprofundit i concret, entre els diversos béns protegits o a l'interior de cadascun d'ells aquelles parts, oficis, o temes arquitectònics que precisen o mereixen una estricta conservació museogràfica, del simple manteniment d'unes traces, pautes, o gèlids urbans o espaials, o de la rigorosa documentació prèvia a la transformació o substitució, possibles i fins i tot necessàries, com a expressió d'un ampli ventall d'intervencions culturalment correctes.

CRITERIS

- Valorar prioritàriament el paisatge de la ciutat històrica, el teixit abans i al mateix temps que les peces singulars, amb atenció a la presència simultània d'escales contrastants, al concepte de recintes i espais urbans diversos i a la memòria de les trames.
- Preveure les interaccions indistriables entre arquitectura històrica i caracterització formal i funcional dels espais urbans tot implicant en les polítiques de patrimoni les decisions sobre mobilitat, usos i activitats, i estratègies territorials i mediambientals.
- Fer del patrimoni també una qüestió d'arquitectura. Atendre a l'exigència de generar en les noves intervencions valors de patrimoni contemporani, amb la consciència que no s'edifica el primer estrat ni tampoc el definitiu o irreversible.
- Evitar el mimetisme falsificador, per tal de juxtaposar a la conservació atenta, lleugera, rigorosa i continuada del patrimoni en bon estat, la nítida contemporaneïtat de les reedificacions.
- Ampliar les actuacions rigoroses de documentació històrica i constructiva d'algunes preexistències materialment obsoletes, prèviament a la seva necessària substitució.
- Articular els mecanismes de protecció de l'ambient urbà i de determinats tipus edificatoris amb les ordenances del planejament general, de manera que es pugui garantir la supervivència i transmissió dels valors històrics dels teixits amb vigència funcional i espacial contemporània, més enllà de la congelació artificiosa d'unes poques peces descontextualitzades.
- Socialitzar el patrimoni a la vegada com a element d'identitat i vector estratègic de la ciutat futura. Integrar-lo en un projecte de la ciutat educadora - museu d'història a cel obert- per tal de fer-ne un bé cultural d'ús habitual de la població que reforci la identitat i autoestima locals.
- Situar el patrimoni arquitectònic en el context urbanístic de la cultura del manteniment i la conservació del parc edificat, reforçada per les actuals reflexions sobre la sostenibilitat. Articular estretament les previsions de gestió del planejament de protecció, amb els mecanismes de la disciplina urbanística per a fer un seguiment quotidià de l'estat dels béns immobles protegits, i per exigir de les propietats l'exercici de les seves responsabilitats pel que fa a la seguretat, salubritat i ornat dels edificis.
- Assumir des de l'administració, la part corresponent per allò que excedeix el deure normal de conservació i, en condicions extremes la responsabilitat subsidiària, en tant que la catalogació d'una finca es produeix per a què la societat pugui gaudir-ne parcialment com a patrimoni públic (les peces del Museu d'Història de la Ciutat a escala natural) i cal doncs, redistribuir una part proporcional d'aquell deure (dimensió econòmica de l'apropiació col·lectiva dels valors).
- Situar el capítol de la protecció del patrimoni en les prioritats municipals d'una forma regular i programada, com una política activa d'inversió permanent en infraestructura cultural. Considerar aquest Pla indistriable del Programa d'Actuació Municipal que compromet els recursos per invertir en el capital fix que representa la ciutat històrica.
- Incorporar, també, aquells elements patrimonials amb valor mediambiental que es considera necessari conservar o protegir.

Metodologia

Les referències terminològiques que s'utilitzen en la classificació de nivells de protecció responen a la Llei del Patrimoni Cultural Català, llei 9/93 de 30 de setembre, i corresponen a:

- Béns Culturals d'Interès Nacional (BCIN).corresponen a la definició de l'article 7 de la llei 9/93, com a béns més rellevants.
 - 1- Els béns més rellevants del patrimoni cultural català, tant mobles com immobles, han d'ésser declarats d'interès nacional.
 - 2- Els béns immobles es classifiquen en:
 - a) Monument històric: construcció o altra obra material produïda per l'activitat humana que configura una unitat singular.
 - b) Conjunt històric: agrupament de béns immobles, continu o dispers, que constitueix una unitat coherent i delimitable amb entitat pròpia, encara que cadascun individualment no tingui valors rellevants.
 - c) Jardí històric: espai delimitat que és fruit de l'ordenació per l'home d'elements naturals i que pot incloure estructures de fàbrica.
 - d) Lloc històric: paratge natural on es produeix un agrupament de béns immobles que fan part d'una unitat coherent per raons històriques i culturals a la qual es vinculen esdeveniments o records del passat, o que contenen obres de l'home amb valors històrics o tècnics.
 - e) Zona d'interès etnològic: conjunt de vestigis, que poden incloure intervencions en el paisatge natural, edificis i instal·lacions, que contenen en llur si elements constitutius del patrimoni etnològic de Catalunya.
 - f) Zona arqueològica: lloc on hi ha restes de la intervenció humana que solament és susceptible d'ésser estudiat en profunditat amb la metodologia arqueològica, tant si es troba en la superfície com si es troba en el subsòl o sota les aigües. En el cas que els béns culturals immobles definits per les lletres a), b), c), d) i e) tinguin en el subsòl restes que solament siguin susceptibles d'ésser estudiades arqueològicament, tindran també la condició de zona arqueològica.
 - g) Zona paleontològica: lloc on hi ha vestigis fossilitzats que constitueixen una unitat coherent i amb entitat pròpia, encara que cadascun individualment no tingui valors rellevants.
 - 3- Els béns mobles poden ésser declarats d'interès nacional singularment o com a col·lecció.
- Béns Culturals d'Interès Local (BCIL) es contemplen, de forma genèrica a l'article 15 de la Llei 9/93 (elements catalogats), com a integrants del patrimoni cultural català. Gaudeixen d'aquesta categoria els béns que ne el moment de l'entrada en vigor de la Llei estaven inclosos en catàlegs de Patrimoni arquitectònic incorporats en plans urbanístics i els que estan inclosos en el catàleg del patrimoni cultural català.

Els béns integrants del patrimoni cultural català que, tot i llur significació i importància, no compleixin les condicions pròpies dels béns culturals d'interès nacional han d'ésser inclosos en el Catàleg del Patrimoni Cultural Català.
- Els restants béns integrats del patrimoni cultural català, a més a més dels BCIN i els BCIL, es recullen a l'article 18 de la llei 9/93 i són aquells que tot i no haver estat objecte de declaració ni de catalogació, reuneixen, però, valors descrits a la mateixa llei per a la seva consideració.
 - 1- Ultra els béns culturals d'interès nacional i els béns catalogats, fan part també del patrimoni cultural català els béns mobles i immobles que, tot i no haver estat objecte de declaració ni de catalogació, reuneixen els valors descrits en l'article 1.
 - 2- En tot cas, fan part del patrimoni cultural català els béns mobles següents:

- a) Les col·leccions i els exemplars singulars de zoologia, botànica, mineralogia i anatomia i els objectes d'interès paleontològic.
- b) Els béns que constitueixen punts de referència importants de la història.
- c) El producte de les intervencions arqueològiques.
- d) Els béns d'interès artístic.
- e) El mobiliari, els instruments musicals, les inscripcions, les monedes i els segells gravats de més de cent anys d'antiguitat.
- f) El patrimoni etnològic mòble.
- g) El patrimoni científic, tècnic i industrial mòble.
- h) El patrimoni documental i el patrimoni bibliogràfic.

Per assolir els objectius del Pla Especial, i d'acord amb la legislació vigent, s'han classificats els diferents elements i/o edificis en quatre categories, segons siguin:

EC - Edificis i/o Elements del Catàleg

A - Ambients Urbans

ZA - Zones Arqueològiques

EI - Edificis i/o Elements de l'Inventari

A partir d'aquesta primera ordenació, com a conseqüència del treball de camp i la comprovació directa de l'estat de conservació de cadascun dels béns a protegir s'han actualitzat les fitxes individualitzades de cada un dels elements, amb les següents incorporacions:

- Fotografies d'estat actual generals de façana i detalls a destacar
- Revisió dels redactats de descripció adequant-los a la realitat actual
- Plànols de planta, alçat i secció, excepte en casos d'accés impossible
- Plànols de situació i emplaçament actualitzats del planejament vigent

El material generat amb aquests criteris permet observar de forma resumida l'estat general de cada bé cultural a protegir i la seva situació urbana actual, orientant així el tipus d'actuació aconsellable en cada cas.

Pel què fa referència als edificis, aquests s'han classificat tipològicament, segons l'ús pel qual foren concebuts, en:

Masia. Edificacions residencials unifamiliars originàriament relacionades amb l'activitat agrícola.

Casal. Edificacions residencials unifamiliars nobles, realitzades per mestres d'obres, emplaçades al nucli urbà.

Habitatge unifamiliar singular. Edificacions residencials unifamiliars benestants, emplaçades al nucli urbà o periurbà, de diferents èpoques.

Habitatge unifamiliar en rengle. Conjunt d'habitatges unifamiliars construïts en promoció continua, realitzats per mestres d'obres, emplaçats al nucli urbà.

Habitatge plurifamiliar. Edificació residencial plurifamiliar construïda en una única promoció, realitzada per mestres d'obres o arquitectes, emplaçada al nucli urbà.

Industrial. Edificació o conjunt d'edificacions d'ús industrial, realitzats generalment per mestre d'obres, emplaçats al nucli urbà.

Ús Col·lectiu. Edificacions o conjunt d'edificacions d'ús col·lectiu, ubicats al nucli urbà o entorn, destinats a usos religiosos o civils, administratius, educatius, culturals,...

La definició de l'àmbit propi de cada bé catalogat i la seva intervenció es determina en la fitxa de cada un dels elements, acceptant-s'hi, en general, intervencions de restauració i rehabilitació, sempre que mantinguin els valors del bé catalogat.

Amb caràcter general normatiu i per tal de facilitar la interpretació de les intervencions admeses s'estableixen tres nivells de protecció, que constitueixen l'expressió d'intensitat de protecció sobre cada un d'ells:

Volumètrica. Protecció de reconeixement de la volumetria del bé catalogat. S'aplica al bé catalogat del qual en destaca, principalment, la seva rellevància paisatgística.

Parcial. Protecció de reconeixement de part o parts del bé catalogat. S'aplica al bé catalogat del qual en destaca una part pel seu valor arquitectònic, històric-artístic, cultural i/o tipològic, com ara la façana, coberta, dependències interiors o sistemes constructius.

Entorn. Protecció de reconeixement de l'entorn del bé catalogat. S'aplica a l'entorn del bé catalogat, el qual destaca pel seu interès paisatgístic o per la necessitat de protegir l'ambient i les visuals a l'entorn d'un element protegit.

Pel que fa al caràcter de la intervenció, s'estableixen les intervencions preceptives, optatives i normatives:

Són **preceptives** aquelles actuacions necessàries per a garantir l'estabilitat de l'edifici o la permanència d'elements a protegir.

Són **normatives** aquelles operacions necessàries a la bona imatge externa de l'edifici.

Són **optatives** les actuacions que, no essent necessàries a la permanència de l'element ni per millorar-ne la imatge, el Pla les admet per possibilitar una millor utilització d'aquest.

Les formes d'actuació que poden realitzar-se en l'àmbit del Patrimoni Arquitectònic, d'aquest Pla Especial es tipifiquen de la manera que es descriu a continuació:

Restauració. Es defineix Restauració, com el conjunt d'intervencions que tenen per objectiu prolongar l'existència d'un bé, millorant les seves condicions físiques. S'inclou, dins l'àmbit de la Restauració, els conceptes que tradicionalment s'han tractat de manera diferenciada, com són els de Manteniment, Consolidació i Restauració.

- **Manteniment**, per tal de conservar l'element protegit en condicions de salubritat i ornat, sense alterar la seva estructura i distribució, ni ocultar o modificar valors constructius o morfològics. Es consideren d'aquest tipus, les reparacions eventuales de tots aquells elements que estiguin en mal estat o hagin deixat de complir la seva funció (cobertes, baixants, instal·lacions sanitàries, etc.) i les obres d'estricta manteniment (arrebossats, pintats, neteges de façana, etc.).

DILIGÈNCIA per fer constar que el conseller de Política Territorial i Obres Públiques, en data 28/06/2010 (ex: 09/36676/B/1) ha resolt el següent:

ESTIMAR el recurs d'alçada interposat per les senyores Eulàlia Artés Alesar, Montserrat Ribera Monroset i Mercé Vallvé Ribera, contra l'acord de la Comissió Territorial d'Urbanisme de Barcelona de 18 de juny de 2009, pel qual es va aprovar definitivament el Pla especial de protecció del patrimoni de Santa Coloma de Gramenet, en el sentit de:

1) MODIFICAR l'article 17 de la normativa urbanística el qual quedarà redactat del següent tenor literal:

"Pel que fa al caràcter de la intervenció, s'estableixen les intervencions preceptives, optatives o normatives:

Són preceptives aquelles actuacions necessàries per a garantir l'estabilitat de l'edifici o la permanència d'elements a protegir.

Són normatives aquelles actuacions que el pla determina per a mantenir i possibilitar el gaudi de l'edifici o element considerat.

Són optatives les actuacions que, no essent necessàries a la permanència de l'element, el Pla les admet per a possibilitar bona imatge de l'edifici o element i per una millor utilització d'aquest."

2) INTRODUIR l'anterior categorització de les actuacions en la pàgina 21 de la memòria.

3) ACLARIR que les actuacions expressament prohibides són únicament les acolorides en l'apartat obres no admeses i que per a la resta d'actuacions ha de prevaler, en el cas de la Torre Pallaresa, el manteniment i conservació del volum de l'edifici, la coberta, la formalització de la façana així com les estructures portants originals i que en tractar-se d'un BCIN qualsevol actuació requerirà informe previ de la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya. I pel que fa als usos, serà possible la transformació de l'ús d'habitatge actual en els altres usos admesos per l'article 148 de la normativa del Pla general metropolità així com en l'article 47 del text refós de la Llei d'urbanisme sempre que la modificació d'ús no impliqui obres de grau diferent al contemplat en la fitxa de protecció del PEPPSC.

Barcelona, 2 de juliol de 2010

La cap del Servei de Recursos

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Roser Clariana i Selva
Urbanisme

- **Consolidació**, per tal de reforçar o substituir elements deteriorats, a fi d'assegurar l'estabilitat i seguretat de l'edifici i el manteniment de les seves condicions bàsiques d'ús, amb possibles modificacions menors de la seva estructura.
- **Restitució**, per tal de restituir un bé catalogat o parts d'aquest, a les seves condicions o estat original, comprènent a més, obres de consolidació o demolició parcial, justificades per la restauració, tot fent una lectura històrica de les diverses etapes de l'element.

Rehabilitació es defineix com el conjunt d'intervencions físiques que tenen per objectiu l'adequació, millora o actualització de les condicions d'habitabilitat, amb el manteniment de les característiques tipològiques de l'element, tot i incorporar nous possibles usos. Inclou els conceptes de Modernització, Reutilització i Reestructuració:

- **Modernització**: Millora de les condicions d'habitabilitat d'un edifici o d'una part dels seus locals, mitjançant la substitució o modernització de les seves instal·lacions i, fins i tot, la redistribució del seu espai interior, tot mantenint les seves característiques morfològiques.
- **Reutilització**: Adequació del bé protegit a uns usos més actuals i/o a les necessitats col·lectives. Destinació del bé a un altre ús, que en faci viable el manteniment i la gestió de l'element.
- **Reestructuració**: Transformació o adequació de l'espai interior de l'edificació, afectant als elements estructurals, causant alteracions en la seva morfologia. La reestructuració pot ser total o parcial, en funció del nivell d'afectació i buidat del seu interior però, en tot cas, no afecta les façanes.

Enderroc, es defineix com el conjunt d'intervencions físiques de demolició total o parcial, s'hagin o no de reposar, de les edificacions catalogades on es contempli aquesta possibilitat. Prèviament es procedirà a la documentació exhaustiva de l'element sobre el qual s'actua.

Obra Nova, es defineix com el conjunt d'intervencions físiques que tenen per objecte les construccions de nova planta, sobre solars buits existents dins de peces considerades com a béns patrimonials o adjacents a peces catalogades, quan la seva fitxa així ho estableixi.

- Es consideren **Edificacions Auxiliars** les noves edificacions que es construeixen en el propi solar, o sobre el solar que pugui resultar com a conseqüència de l'enderroc d'edificacions, conforme a la normativa d'aquest Pla.
- Es defineix com **Ampliació**, aquelles intervencions físiques que tenen per objecte incrementar el volum construït d'un bé catalogat dins d'una parcel·la o l'ocupació en planta a partir d'edificacions existents.

Desplaçament, es defineix com el conjunt d'intervencions físiques que tenen per objecte relocalitzar elements urbans que, pel seu interès, cal conservar, preferentment, a prop de la seva localització original.

Reconstrucció, es defineix com el conjunt d'intervencions físiques que tenen per objecte la reposició total o parcial d'un element concret o d'un edifici preexistent en el mateix lloc, reproduint les seves característiques morfològiques, mitjançant la reproducció del bé original.

Estructura del Pla Especial

El present document es compon de dos volums, amb els apartats següents:

VOLUM I

- Memòria, justificació del Pla.
- Plànol guia, dels béns objecte de protecció
- Fitxa informativa de cada un dels béns, amb fotografies actuals, descripció, situació i planejament vigent.

VOLUM II

- Normativa de Protecció del Pla Especial.
- Fitxa Normativa de cada un dels béns a protegir.
- Estudi Econòmic i Financer.

Objecte de la protecció del Pla

Són elements objecte de la protecció, aquells que tenen regulada la intervenció mitjançant la normativa. Atenent a llur valor històric, arquitectònic, paisatgístic, arqueològic, cultural o testimonial, i al que estableix la Llei de Patrimoni Cultural Català, s'han classificat en:

- EC** - Edificis i/o Elements del Catàleg
- A** - Ambients Urbans
- ZA** - Zones Arqueològiques
- EI** - Edificis i/o Elements de l'Inventari

Els béns amb clau **EC - Edificis i/o Elements del Catàleg**, són elements, edificis o agrupacions d'edificis d'interès històric, arquitectònic o tradicional.

Del conjunt de 52 béns catalogats pel Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic vigent, 35 representen edificis i en 12 casos es tracta de conjunts d'edificis, en els quals el seu valor pot ésser individual, però que comparteixen un recinte que els dona alhora un valor afegit (Torribera, Esperit Sant,...), o col·lectiu, quan llur valor el dona el conjunt (cases al carrer de Dalt de la Ciutadella, Sant Antoni, ...); els 5 béns restants responen als elements provinents del Cementiri Vell (panteons i portal) i al Façana de Can Pedragosa.

Del resultat de la revisió de tots ells, i d'alguns més, que s'ha considerat que podia tenir interès la seva conservació, en resulta que: es proposa mantenir la catalogació en 46 edificis o conjunts d'edificis, redefinint i adaptant, en alguns casos, la normativa de protecció a possibles transformacions d'usos; es proposa la descatalogació i inclusió a l'Inventari en 6 edificis; i la descatalogació definitiva d'1 edifici, ja enderrocat (la Masia del carrer de Marina). Quant a noves incorporacions, es proposa catalogar 8 nous edificis (dos d'ells de caràcter industrial) i 1 element (l'antic safareig).

 Generalitat de Catalunya
 Departament de Política Territorial
 i Obres Públiques
 Direcció General d'Urbanisme
 Comissió Territorial d'Urbanisme
 de Barcelona

PEPP vigent		adreça	PEPP proposta	
E 2	Centre d'Educació Especial JOSEP SOL	c. Almogàvers, 16	mantenir	EC 49
E 3	Casa	av. Anselm de Riu, 105-107	modificar	EI 09
E 4	Casa	c. Bonavista, 1-5	mantenir	EC 26
E 5a	CAN ROIG I TORRES	c. Dalt Ciutadella, 16-18	mantenir	EC 13
E 5b	Cases annexes a CAN ROIG I TORRES	c. Dalt Ciutadella, 10-14	mantenir	EC 27
E 6	RECINTE TORRIBERA (antiga Clínica Mental)	c. Prat de la Riba, 171	ampliar	EC 45
E 6a	PAVEL·LÓ DE PORTERIA	Recinte Torribera	mantenir	EC 45a
E 6b	LA TORRE (antiga casa del director)	Recinte Torribera	mantenir	EC 45b
E 6c	ESGLÉSIA I PAVELLÓ CONVENT (antiga capella i pavelló Marinas)	Recinte Torribera	mantenir	EC 45c
E 6d	PAVEL·LONS DE MALALTS	Recinte Torribera		
"	PAVEL·LONS CANIGÓ I MONTSERRAT (antics pav. Immaculada i Montserrat)	Recinte Torribera	mantenir	EC 45d
"	PAVEL·LONS VERDAGUER I GAUDÍ (antics pav. Sant Pau i Ntra. Sra. Lourdes)	Recinte Torribera	mantenir	EC 45e
E 7	MASIA LA TORRIBERA	Recinte Torribera	mantenir	EC 02
E 8	CAN ZAM	av. Francesc Macià, 93-103	mantenir	EC 03
E 9	CAN SUCRE (abans Can Franquesa)	av. Francesc Macià, 184-190	mantenir	EC 12
E 10	CASA DELS NINS	av. Generalitat, 19 / pça. Manelic, 1	mantenir	EC 36
E 11	HOSPITAL ESPERIT SANT (antic Sanatori de l'Esperit Sant)	av. Generalitat, sn	mantenir	EC 43
E 11a	PAVEL·LÓ A	av. Generalitat, sn	mantenir	EC 43a
E 11b	PAVEL·LÓ B	av. Generalitat, sn	mantenir	EC 43b
E 12a	antic BALL-TEATRE XACONET	c. Josep Anselm Clavé, 4	mantenir	EC 40
E 12b	antic CAFÈ XACONET	c. Josep Anselm Clavé, 6-8	modificar	EI 23
E 13	CAN BANÚS	c. Josep Anselm Clavé, 11	mantenir	EC 08
E 14	CAN MUNTLLÓ	c. Major, 30-32	mantenir	EC 15
E 15	CAN MET	c. Major, 37-39	mantenir	EC 34
E 16	CAN SELVA	c. Major, 44	mantenir	EC 06
E 17	Masia	c. Marina, 25	suprimir	
E 18	CAN MARINER	c. Milà i Fontanals, 10-18	mantenir	EC 05
E 19	Cases	pg. Mn. Jaume Gordi, 12-16	mantenir	EC 32
E 20	Cases	pg. Mn. Jaume Gordi, 24-26	mantenir	EC 31
E 21	Casa	pg. Mn. Jaume Gordi, 27	mantenir	EC 18
E 22	Cases	pg. Mn. Jaume Gordi, 29-31	mantenir	EC 24
E 23	FARMÀCIA ALTÈS	c. Pedró, 1	mantenir	EC 14
E 24	CAN SALADRIGAS	c. Pedró, 3	mantenir	EC 16
E 25	CAN VALLS	c. Pedró, 4	mantenir	EC 23
E 26	CAN ALTÈS	c. Pedró, 10	mantenir	EC 20
E 27	FAÇANA CAN PEDRAGOSA	c. Pedró, 22-26	mantenir	EC 54
E 28a	ESGLÉSIA MAJOR	pça. Pius XII, sn	mantenir	EC 41

E 28b	CASA RECTORAL	pça. Pius XII, sn	mantenir	EC 42
E 29	VIL·LA ESPERANÇA (antiga Torre de les Àligues)	c. Plata, 55	mantenir	EC 17
E 30	CINEMA CAPITOL	c. Pompeu Fabra, 2	modificar	EI 24
E 31	Cases i pati	c. Rafael Casanovas, 45-49	mantenir	EC 30
E 32	Casa	c. Rafael Casanovas, 73	modificar	EI 10
E 33	CAN BADIA	rbla. Sant Sebastià, 22	modificar	EI 01
E 35	MERCAT SAGARRA	pça. Sagarra	mantenir	EC 46
E 36	Cases	c. Sant Antoni, 2-12	mantenir	EC 25
E 37	CAN SISTERÉ	c. Sant Carles, sn	mantenir	EC 11
E 38	Cases	c. Sant Isidre, 2-4	modificar	EI 21 EC 35
E 39	MAS FONOLLAR	c. Sant Jeroni, 1-3	mantenir	EC 01
E 40	ACADÈMIA MANENT (antic col·legi)	c. Sant Jeroni, 6	mantenir	EC 48
E 41	ACADÈMIA FUSTER	c. Sant Jeroni, 38	mantenir	EC 47
E 42	TORRE PALLARESA	camí St. Jeroni de la Murtra, sn	mantenir	EC 10
E 43	Casa	c. Sant Joan, 8	mantenir	EC 28
E 44	COOPERATIVA LA COLMENA	c. Sant Josep, 3	mantenir	EC 44
E 45	TORRE BALDOVINA	pça. Pau Casals	mantenir	EC 09
E 46	CAN PEIXAUET	av. Santa Coloma, sn	mantenir	EC 04
E 47	Cases	c. Santa Coloma, 16-18	mantenir	EC 21
E 48	Casa	c. Santa Eulàlia, 5-7	mantenir	EC 22
E 49	IES LA BASTIDA	c. Santa Eulàlia, sn	mantenir	EC 50
E 50	AJUNTAMENT	pça. Vila, 1	mantenir	EC 39
J 4	PANTEÓ FAMÍLIA SAGARRA	Jardins Ernest Lluc	incloure	EC 55
J 4	PANTEÓ FAMÍLIA SEGARRA-CANYET	Jardins Ernest Lluc	incloure	EC 56
J 4	PANTEÓ FAMÍLIA GORDI	Cementiri Nou	incloure	EC 57
J 4	PORTAL CEMENTIRI VELL	Cementiri Nou	incloure	EC 53
	Masia	c. Nou, 6	incloure	EC 07
	Casa	pg. Mn. Jaume Gordi, 22	incloure	EC 29
	Casa	pg. Mn. Jaume Gordi, 28	incloure	EC 33
	CAN COLLBLANC	c. Alps / Pedrera	incloure	EC 19
	PAVEL·LÓ MORTUORI	Recinte Torribera	incloure	EC 45f
	CAN XIQUET	c. Rafael Casanova, 40	incloure	EC 38
	MOLÍ D'EN RIBÉ	pça. Pau Casals	incloure	EC 37
	AUDITORI CAN ROIG I TORRES	c. Rafael Casanova, 5	incloure	EC 51
	SAFAREIG	pça. Montserrat Roig	incloure	EC 52

El conjunt dels béns catalogats al patrimoni arquitectònic, s'ha dividit en dos grups: un primer format per edificis i un segon format per elements. El primer grup compta amb una classificació tipològica, segons el seu origen, de la qual se'n deriven un grup d'edificacions amb característiques essencials comunes. Amb tot, la pertinença de cada bé arquitectònic a un grup tipològic s'ha d'entendre, més com a participant de les seves característiques generals, que com a exemple ideal de la seva definició. El segon grup el constitueixen diferents elements (panteons, portes, safareigs,...). El valor de tots ells es justifica mitjançant la fitxa d'informació i es protegeix genèricament mitjançant les disposicions de la Normativa i, individualment, mitjançant les fitxes de protecció.

Masia: Edificacions residencials unifamiliars emplaçades originàriament al traçat medieval amb estructura de carrers estrets irregular. Edificació entre mitgeres de volum uniforme, estratificant els usos per plantes. Façana principal donant a carrer i coberta inclinada a dues vessants de teula àrab amb carener paral·lel a carrer.

Casal: Edificacions residencials unifamiliars nobles, realitzades generalment per mestres d'obres, emplaçades al nucli urbà. Edificació amb ample de parcel·la mínim de dos cossos, amb planta baixa i dues plantes pis d'ús residencial i pati enjardinat. Organització simètrica en planta amb accés a través de cancell i passadís central amb accés a escala principal amb acabats acurats. Composició de façana principal ornamentada seguint cànons clàssics composta generalment a través tres eixos verticals. Façanes donant a pati enjardinat generalment amb presència de galeries.

Habitatges Unifamiliars Singlars: Edificacions residencials unifamiliars benestants, realitzades per mestres d'obres o arquitectes, emplaçades al nucli urbà o periurbà, de diferents èpoques. Habitatges unifamiliars singlars, amb característiques pròpies i singlars destinats a ús residencial. Generalment, són cases entre mitgeres, testeres o aïllades, formades per planta baixa, planta pis i pati enjardinat.

Habitatges Unifamiliars en Rengle: Conjunt d'habitatges unifamiliars obrers construïts en promoció contínua, realitzats generalment per mestres d'obres, emplaçats al nucli urbà, amb ordre regular, originals de la segona meitat del S. XIX. Conjunt format per la repetició d'habitatges unifamiliars, caracteritzats cadascun d'ells per ample de parcel·la de cos, entre parets mitgeres, amb planta baixa i planta pis. Organització interior en planta amb accés i passadís lateral. Composició de façana principal poc ornamentada composta generalment a través de dos eixos verticals, amb porta d'accés i finestra a planta baixa, i única balconada a planta primera. Coberta inclinada a dues vessants de teula àrab amb carener paral·lel a carrer.

Habitatges Plurifamiliars: Edificació residencial plurifamiliar construïda en única promoció, realitzada per mestres d'obres o arquitectes, emplaçada al nucli urbà, sense coincidència de la unitat parcel·laria original amb cos edificat, característica a partir de la segona dècada del S. XX. Edificació formada per habitatges unifamiliars amb divisió de propietat horitzontal, entre parets mitgeres, testeres o en bloc, amb planta baixa d'ús generalment comercial i diferents plantes pis d'ús habitatge. Façana principal amb composició unitària i accés comú als diferents habitatges, vestíbul general i escala de veïns de comunicació vertical i aparició de patis de ventilació.

Indústria d'energia hidràulica. Molins: Conjunt d'edificacions industrials anteriors al S. XIX, la majoria amb adaptacions orogràfiques i topogràfiques, emplaçades vora el curs d'aigua del rec, de les que se n'obtenia aigua per regadiu o energia mitjançant la força motriu d'aquesta, per a la manufacturació específica farinera i tèxtil. El conjunt originari del molí es constituïa de bassa, sèquia d'aigua, cup, assuts, voltes o albellonades i sales de mola i d'emmagatzematge, tots ells relacionats i interaccionats.

Indústria d'energia Elèctrica: Conjunt d'edificacions industrials del S. XX, ubicat inicialment dins un entorn urbà o periurbà, destinat a l'explotació i l'activitat industrial amb obtenció d'energia mitjançant la força motriu de l'electricitat, per manufacturació, producció o emmagatzematge. Edificacions sense organització preestablerta donada la força d'energia, amb joc de volumetries i façanes amb tractament més contemporani.

Edificis d'ús col·lectiu: Edificacions o conjunt d'edificacions d'ús col·lectiu, ubicades indistintament dins l'entorn urbà o el rodal, destinades al culte religiós o a usos civils. Edificis representatius, destacant tant per la seva rellevància històric – artística, com de localització i relació respecte la ciutat. Amb característiques pròpies i singlars cadascun d'ells, destinats originalment a usos religiosos, educatius, d'espectacle, d'institucions, d'entitats, de serveis o sanitaris.

Els elements amb clau **A - Ambients Urbans**, són elements d'interès històric-urbanístic i/o ambiental que per la seva tipologia, homogeneïtat en la formalització de les façanes i coherència amb el context, es volen preservar per a la permanència de la imatge de la ciutat tradicional. Es localitzen principalment al casc antic i al primer eixample de la ciutat.

Dels quatre elements que el Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic vigent a Santa Coloma definia com ambients a protegir, s'han mantingut tots, si bé dos d'ells s'han unificat, entenent la importància per a la memòria històrica d'un àmbit més ampli, ja que es tractava de dos petits trams de carrer: el carrer Nou i el carrer i passatge Safareigs.

PEPP vigent		adreça	PEPP proposta	
C1	carrer Major	entre c. Sant Carles i c. J.A. Clavé	ampliar	A 02
C2	pg. Mn. J. Gordi	entre c. Rafael Casanova i c. Mn. Camil Rossell	mantenir	A 03
C3	carrer Nou		ampliar, agrupats	A 01
C4	c. i pg. Safareigs	entre ptge. Safareig i c. Doctor Ferran		

Els elements amb aquesta denominació, disposen de fitxa d'informació justificativa del seu valor i tenen regulada la intervenció, mitjançant la normativa i la fitxa de protecció.

Els àmbits definits amb la clau **ZA - Zones arqueològiques**, són zones d'interès arqueològic, paleontològic o geològic detectades al terme municipal. Exceptuant el Poblat Ibèric del Puig Castellar i la Cova d'en Genís, que constitueixen unitats recuperades, la resta són, en la seva major part, protegits a nivell preventiu i documental, en base a uns indicis arqueològics en general febles o bé per un estat general del lloc, molt afectat des del punt de vista urbanístic o bé perquè la mateixa dinàmica investigadora n'ha exhaurit el potencial arqueològic.

Aquesta protecció, a efectes pràctics, una vegada finalitzen les intervencions arqueològiques i els estudis que se'n deriven, haurien de permetre activar mecanismes de protecció específica si es localitzen o documenten restes de prou entitat i valor com per a proposar-ne la seva conservació in situ i la seva musealització.

Això és el que ha succeït concretament en un dels àmbits que el Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic vigent delimitava com a zona arqueològica a l'entorn de la Torre Balldovina, on les recents troballes de les restes del Molí d'en Ribé, reclamen una protecció específica per a la conservació i musealització de l'edifici i, per tant, s'ha eliminat com a zona arqueològica. Paral·lelament, s'han delimitat dos nous àmbits que s'emmarcarien en la vessant est del Puig Castellar fins a l'arribada al primer tram urbanitzat del barri de Singuerlin.

PEPP vigent		adreça	PEPP proposta	
ZA 1	POBLAT IBÈRIC PUIG CASTELLAR	Turó del Pollo	mantenir	ZA 02
ZA 2	COVA D'EN GENÍS	Turó del Pollo	mantenir	ZA 01
ZA 3	entorn Can Mariner	pça. Xavier Valls	mantenir	ZA 10
ZA 4	entorn Can Peixauet	av. Santa Coloma	mantenir	ZA 12
ZA 5	entorn Can Zam	av. Francesc Macià	mantenir	ZA 07
ZA 6	entorn Torrent d'en Brotau	Torrent d'en Brotau	mantenir	ZA 08
ZA 7	entorn Parc dels Pins	Parc dels Pins	mantenir	ZA 09
ZA 8	entorn Can Franquesa	av. Francesc Macià	mantenir	ZA 13
ZA 9	Santa Coloma vella		mantenir	ZA 11
ZA 10	entorn Torre Balldovina	pça. Pau Casals	modificar	EC 35
ZA 11	entorn Torre Pallaresa	Torre Pallaresa	mantenir	ZA 04
ZA 12	entorn Torribera	Recinte Torribera	mantenir	ZA 05
	Vinyes de Can Butinyà	Mas Can Butinyà	incloure	ZA 03
	entorn Torrent de les Bruixes	Torrent de les Bruixes	incloure	ZA 06

Els béns amb clau **Ei - Edificis i/o Elements de l'Inventari**, són elements, edificis o agrupacions d'edificis d'interès històric o arquitectònic secundari que convé preservar, en certa mesura, pel seu valor testimonial. Disposen cada un d'ells de fitxa informativa i la intervenció es regula conjuntament en la normativa.

De la revisió duta a terme, en resulta que, dels 23 béns inclosos en la relació dels edificis a inventariar del Pla Especial de Patrimoni Arquitectònic de Santa Coloma vigent, 7 ja han estat documentats i enderrocats i se'n afegeixen 10 nous béns (dels quals 6 provenen del catàleg).

PEPP vigent		adreça	PEPP proposta	
I 1	Casa	c. Balldovina, 8	mantenir	EI 12
I 2	Portal	c. Ciutadella, 7	mantenir	EI 26
I 3	Barri de l'antic Mas de Can Franquesa	av. Francesc Macià, 176	mantenir	EI 25
I 4	Casa	c. Francesc Moragues, 62	mantenir	EI 06
I 5	Casa	c. Garcilaso de la Vega, 25	mantenir	EI 07
I 6	Tanca	av. Generalitat, 1	enderrocada	
I 7	Cases	av. Generalitat, 40-42	mantenir	EI 18
I 9	Casa	c. Sant Joan, 2	mantenir	EI 15
I 10	Casa	c. Sant Joan, 1-3	mantenir	EI 16
I 11	Casa	c. Pare Benet, 25	mantenir	EI 14
I 12	EL MOLÍ D'EN GUINART	c. Pare Benet, 30	mantenir	EI 22
I 13	Casa	c. Pedró, 34	mantenir	EI 03
I 14	Cases	c. de la Plata, 40-44	mantenir	EI 20
I 15	Tallers	c. Pompeu Fabra, 35-37	enderrocada	
I 16	CAN VILASECA	c. Rafael Casanovas, 25	enderrocada	
I 17	Casa	c. Rafael Casanovas, 28	mantenir	EI 11
I 18	Conjunt de Cases	c. Rafael Casanovas, 53-57	mantenir	EI 19

I 19	Cases	rbla. Sant Sebastià, 12-20	enderrocada	
I 20	Casa	c. Sant Pere, 11	enderrocada	
I 21	EL CASAL	av. Santa Coloma, 3-5	enderrocada	
I 22	Cases	pça. Segarra, 11-15	modificar	EI 17
I 23	Casa	c. Vistalegre, 6	mantenir	EI 04
E 3	Casa	av. Anselm de Riu, 105-107	modificar	EI 09
E 12b	antic CAFÈ XACONET	c. Josep Anselm Clavé, 6-8	modificar	EI 23
E 30	CINEMA CAPITOL	c. Pompeu Fabra, 2	modificar	EI 24
E 32	Casa	c. Rafael Casanovas, 73	modificar	EI 10
E 33	CAN BADIA	rbla. Sant Sebastià, 22	modificar	EI 01
E 38	Cases	c. Sant Isidre, 2-4	modificar	EI 21
	Casa	c. Santa Eulàlia, 13	incloure	EI 08
	Casa	av. Francesc Macià, 162-164	incloure	EI 05
	Casa	c. Bonavista, 4-6	incloure	EI 02
	Casa	ptge. Saragossa, 2-4	incloure	EI 13

Quant a la seva classificació tipològica, es farà servir la mateixa que per als elements i/o edificis catalogats (clau EC).

Pel que fa referència als elements amb clau J que el pla especial de protecció del patrimoni vigent en determinava la seva protecció, ja hem comentat com es tracta, en la majoria de casos, de petits espais lliures que, avui dia, han deixat de tenir interès per les seves minses dimensions i com els que mantenen el seu interès patrimonial resten inclosos en altres àmbits de protecció.

Així, dels 13 béns protegits actualment, es proposa la seva desprotecció en 6 casos i en els altres es proposen modificacions. D'això en resulta la proposta d'eliminar la clau genèrica "J - paratges i jardins" del planejament vigent.

PEPP vigent		adreça	PEPP proposta	
J 1	Jardí	c. Beethoven, 41-45	suprimir	
J 2	Jardí	camí Fondo, 21-29	suprimir	
J 3	Pineda	av. Catalunya, 98	suprimir	
J 4a	Panteó Família Sagarra	Jardins Ernest Lluch	modificar	EC 55
J 4b	Panteó Família Segarra-Canyet	Jardins Ernest Lluch	modificar	EC 56
J 4c	Panteó Família Gordi	Cementiri Nou	modificar	EC 57
J 4d	Portal Cementiri Vell	Cementiri Nou	modificar	EC 53
J 5	Font de l'Alzina	ctra. Font de l'Alzina, sn	modificar	*
J 6	Jardí	c. Mozart, 1-13	suprimir	
J 7	Jardí	c. Pedrera, 1-9	modificar	EC 19
J 8	Jardí	ptge. Pirineus, 3	suprimir	
J 9	Font de Sant Roc	av. Ramon Berenguer	modificar	*
J 10	Jardí	ptge. Salvatella, 43	suprimir	

(*) inclosos en l'àmbit de protecció del Sector Sud de la Serralada de Marina

Normativa de protecció del Pla Especial

La Normativa de Protecció la conformen el conjunt de disposicions de caràcter legal que regulen d'una manera jerarquizada la intervenció en els béns que són l'objecte del Pla Especial.

La normativa general és un text articulat en el qual:

El capítol 1 conté les disposicions que afecten a tots els elements que protegeix el Pla i consisteix a definir l'objecte, fixar l'àmbit territorial i el marc legal en què es desenvolupa, descriu el contingut, regula la intervenció, concreta el desenvolupament i execució, delimita la vigència i l'obligatorietat, estableix els motius de la revisió, modificació i ampliació i estableix les normes de vigilància i disciplina urbanístiques.

El capítol 2 reuneix les disposicions de comú aplicació dels elements EC del catàleg, regulant les condicions per a la concessió de llicències urbanístiques i les de comunicació de conclusió de les obres i definint normativament els conceptes emprats en la protecció i concretant genèricament la intervenció.

El capítol 3 especifica la normativa dels elements de clau A, d'interès històric-urbanístic i/o ambiental, definint la normativa i el seu objecte, establint el règim de la intervenció i les normes d'aplicació específica.

El capítol 4 norma, amb caràcter general, la protecció de les restes arqueològiques, definint la normativa i l'objecte d'aquesta i concretant l'àmbit i la delimitació de les zones, el marc legal, la concessió de llicències d'obres, el règim general de la intervenció i l'activitat municipal envers les zones amb aquest interès específic.

El capítol 5 es dedica a la definició i objectius de la normativa de protecció dels elements de l'inventari, al procediment per a la inclusió de nous elements en el seu llistat, a la concessió de llicències d'obra, al règim general de la intervenció i l'actuació de l'Ajuntament envers els elements que constitueixen aquest grup.

Cada un d'aquests quatre capítols incorpora les fitxes de protecció de cada un dels béns, concretant els àmbits de protecció o parts dels elements que són objecte de protecció, determina les intervencions possibles en aquests i en el seu entorn i adjectiven el caràcter d'aquelles intervencions. A més a més, incorpora la fitxa de situació, on es defineix gràficament l'objecte de la protecció i l'entorn que s'afecta per a l'efectiva protecció de la imatge.

Estudi Econòmic i Financer

Conté l'estudi econòmic i financer, les mesures que responen a la intenció d'incentivar la conservació del Patrimoni de propietat privada, mitjançant l'establiment d'exempcions fiscals, de taxes i tributs en la intervenció en aquests béns i de mecanismes de col·laboració amb l'administració en el seu manteniment.

Carta de Colors

Amb caràcter informatiu s'inclouen recomanacions envers el cromatisme de façanes en edificis del segle XVIII i XIX:

- S'aconsella l'exploració prèvia dels colors originals, preferentment sota voladissos i ràfecs, triant la capa de pintura més pròxima a l'arrebossat i la seva reproducció amb els pigments tradicionals de terres naturals.
- L'exploració i reproducció dels colors originals hauria d'estendre's a brancals i llindes d'obertures, als balcons i a la fusteria, molt possiblement tractats diferenciadament de la resta de façanes.
- Quan no es trobi cap resta, és aconsellable que els colors siguin l'ocre groc o vermellós (mangra) i es preparin amb pigments naturals de terres. Si les pintures són sintètiques, els tons haurien d'aproximar-se als de la Norma DIN següents:
 - per al groc, DIN 6164 / 3:6:1 i 3:6:2
 - per al mangra, DIN 6164 / 7:4:4 - 7:5:5 - 7:6:4 - 7:6:5 i 7:7:4
- També és aconsellable el "blauet", preparat amb "blau de Montserrat", quan hi hagi testimonis de la seva existència a la façana.
- S'haurien de rebutjar, en tot cas, les pintures mancades de transparència i els tons pàl·lids del groc, el rosat i el blanc, si no són els originals.
- El edificis amb façanes esgrafiades, en cas de restauració, hauran de reproduir aquesta ornamentació amb tècniques i materials tradicionals, que reproduiran formalment i cromàticament, els existents.

 Generalitat de Catalunya
 Departament de Política Territorial
 i Obres Públiques
 Direcció General d'Urbanisme
 Comissió Territorial d'Urbanisme
 de Barcelona

Bibliografia

- Carbonell Munné, Ma.M.; Fabà Prats, A.; Rovira Sánchez, J.: *Santa Coloma, de poble pagès a ciutat obrera*. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, 1a. ed. 1988. Col. 1
- Carbonell Munné, Ma.M.: *El poble antic*. Quaderns SC i la seva gent. 6. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. 1986
- Cid, F.; Gorina, N.; Sánchez Aldeguer, J.: *L'Hospital de l'Esperit Sant. Un exemple de l'evolució assistencial a Catalunya*. Fundació Hospital-Sanatori de l'Esperit Sant. Santa Coloma de Gramenet, 1993
- *Ciutat dibuixada, ciutat construïda 1987-1991*. Servei de Projectes i Obres. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. 1991
- Clavell, M.: *Santa Coloma de Gramenet: dels primers pobladors a l'Edat Mitjana*. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. 1a. ed. 1988. col. 2
- *Clínica Mental. Mig segle, 1930-1980*. Diputació de Barcelona. Santa Coloma. 1982
- Diaz Herrera, E.: *La Santa Coloma Agrícola*. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. 1a. ed. 1988. col. 3
- Juan, Santiago; Pastor, Alfred; Valls, Xavier: *El Patrimoni Arquitectònic i Urbanístic de Santa Coloma de Gramenet*. catàleg per a la Comissió de defensa del Patrimoni Arquitectònic de la delegació de Barcelona del COAC.
- Manuel González, P.: *Guia històrica del Patrimoni Arquitectònic de Santa Coloma de Gramenet*. inèdit.
- Martínez i Hualde, A.; Vicente i Castells, J.: *El poblat Ibèric del Puig Castellar*. ed. Institut d'Estudis Catalans. 1966
- Pericas, M. Jose; Busquets, Tomas. *La Clínica Mental de la Diputació de Barcelona*. ed. Diputació de Barcelona. 1929
- *Perifèria o marginalitat*. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. 1987
- *Projectes. Abril 1987*. Ajuntament de Santa Coloma. Secció disseny urbà. 1987
- Ros, J. LL.; Valls, N.; Galbany, J.: *L'Església de Santa Coloma. Un llegat del Modernisme tardà*. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, amb motiu del 75è aniversari de l'Església de Santa Coloma. 1990
- Salinas, N.; Mateu, S.: *El Patrimoni Urbà. Segles XIX i XX*. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. 1988
- *Santa Coloma 8 veces mejor, 1979-1987*. Ajuntament de Santa Coloma. 1987
- Vilaseca i Segalés, J.: *Història de Santa Coloma de Gramenet durant el segle XIX*. ed. Conselleria de Cultura. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. 1976
- Vilaseca i Segalés, J.: *Història General de Santa Coloma de Gramenet*. ed. Metropol. Barcelona. 1a. ed. 1985

121

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Direcció General d'Urbanisme
Comissió Territorial d'Urbanisme
de Barcelona